

Německo a duch kapitalismu

Americký ekonom a nobelista Edmund Phelps tvrdí, že pokud se Německo nevrátí ke svým tradicím inovátora a průkopníka, bude v 21. století postupně upadat.

V článku, který Phelps publikoval na serveru Project Syndicate k výročí pádu berlínské zdi, autor píše, že lidé přirozeně netouží po nějakých pilulkách štěstí nebo povalování se na pláži. Lidé chtějí být svobodní, aby mohli tvořit, zkoumat, být iniciativní, potýkat se s výzvami a představovat si nové věci. Lidé touží po cestě do neznáma. Německo bývalo jednou ze zemí, které v tomto šly příkladem.

V letech 1815 až 1940 bylo Německo průkopníkem dechberoucích nových postupů a figur v hudbě, vědě, filozofii. Všichni znají Beethovena, Nietzscheho, Wagnera, Heisenberga a desítky dalších. Německé inovace podporovaly změnu: od aspirinu přes automobil či rentgen ke gramofonové desce a komerčnímu filmu.

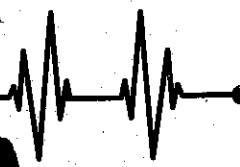
Samozřejmě že k inovacím je třeba fungující institucionální rámec – a ten po válce Adenauerova a Erhardova reforma poskytla. Vláda zaručila volnou tvorbu cen, zajistila volnou konkurenci a sociální stát.

Přesto Německo v posledních dekádách zaostává v inovacích. Produktivita ukazuje oproti letům 1970–1990 prudké zpomalení. Podobné zpomalení nelze ve stejné době zaznamenat ani v USA, ani v Británii.

OECD zjistila, že nových podniků se v Německu rodí stále méně, klesá počet patentů k velikosti ekonomiky a země v tomhle zaostává za Jižní Koreou nebo Čínou.

Otázka je proč. Německé firmy jsou možná příliš hierarchické, zaměstnanci nejsou povzbuzováni k tomu, aby přicházeli s novými nápady. Zaměstnanec si raději nechá nápad pro sebe, aby si to šéf nevysvětlil jako kritiku. Rigidní hierarchie dusí kanály, jimiž probíhávají inovace směrem vzhůru.

MONITOR JANA MACHÁČKA

Další hypotéza je, že sociálně-tržní ekonomika neumožňuje jednoduché propouštění, že vstoupit na trh s novou firmou je složité. To se sice významně zlepšilo po reformách Hartz a Agenda 2010 v minulých dekádách, ale podle indexu Doing Business Světové banky je Německo na 114. místě na světě, co se týče jednoduchosti založit firmu. Amerika je 53., Francie 30., Švédsko 18. apod.

Podle Phelpse je třeba hledat odpověď především v oblasti hodnot a motivace. Příliš mnoho Němců má nedůvěru k privátním firmám. Děti v německé škole se učí něco úplně jiného než děti americké, britské či irské. Učebnice popisují kapitalismus jako „brutální“,

„zvířecí“, „neoliberální“ a „americký“. Start-upy jsou podivné podniky s podivně definovanými cíli. Na středních školách v Německu se podle Theila zdůrazňují kolektivistické a korporativistické tradice německého systému a němečtí studenti se učí o konfliktu mezi kapitálem a prací, zaměstnavatelem a zaměstnancem, šéfem a dělníkem.

Potom ale nepřekvapí, že většina Němců není nadšena z toho, že by mělo být jednodušší zakládat firmy. Většina Němců po tom netouží. I samotné slovo kapitalismus je v Německu de facto tabu. Pouze 16 procent Němců vnímá kapitalismus pozitivně, pro většinu představuje něco negativního.

Phelps tvrdí, že nejvíc inovací se odehrává v zemích, kde si cení ekonomické svobody, nezávislosti a individuální iniciativy. Pokud tyto hodnoty oslabují nebo absentují, inovací je málo.

Kapitalismus znamená, že kapitál je král, kapitalista musí mít právo rozhodovat, co s kapitálem udělá. Němci by se podle Phelpse měli s termínem kapitalismus srovnat a chápat jeho význam.

Německý hospodářský systém potřebuje více dynamiky. Tu ale získá jediné tak, že mladí lidé budou vedeni k objevování a osvojení hodnot, které jsou základem inovativnosti. Lidé musejí opět začít toužit zkoumat, hledat a vytvářet něco nového. Mladí lidé potřebují toužit po cestě do neznáma. Dynamičtější systém pomůže i východním Němcům, kteří se cítí odcizení. Jak napsal Nietzsche: „Nepotřebuji slyšet, že jste se zbavili okovů. Z vašich očí musí zářit, že víte, k čemu svobodu využít.“

Autor je předsedou správní rady IPPS

LN, 29.11.19 / S. 15